

Opracowano na
podstawie t.j. Dz.
U. z 2020 r. poz.
1790, z 2021 r.
poz. 353.

U S T A W A

z dnia 29 maja 1974 r.

o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. Zaopatrzenie określone niniejszą ustawą przysługuje:

- 1) inwalidom wojennym;
- 2) inwalidom wojskowym;
- 3) członkom rodzin, pozostałym po żołnierzach poległych, zmarłych lub zaginionych w czasie służby wojskowej oraz po inwalidach wojennych i wojskowych.

Art. 2. Zaopatrzenie obejmuje:

- 1) świadczenia pieniężne:
 - a) *rentę inwalidzką*¹⁾,
 - b) rentę rodzinną,
 - c) dodatki do rent,
 - d) zasiłek pogrzebowy;
- 2) świadczenia w naturze:
 - a) świadczenia lecznicze i położnicze,
 - b) protezowanie,
 - c) przysposobienie zawodowe,
 - d) pobyt w domu rencistów;
- 3) inne uprawnienia i przywileje.

¹⁾ Obecnie renta z tytułu niezdolności do pracy, na podstawie art. 10 pkt 3 ustawy z dnia 11 października 2002 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin, ustawy o kombatanach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego, ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawy o zasiłkach rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych (Dz. U. poz. 1515), która weszła w życie z dniem 15 listopada 2002 r.

Art. 3. Zaopatrzenie określone w ustawie przysługuje z funduszy państwowych.

Art. 4. 1. Prawo do świadczeń pieniężnych ustalają i świadczenia wypłacają właściwe do spraw rent organy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

2. (uchylony)

Art. 5. (uchylony)

Rozdział 2

Uprawnienia inwalidów wojennych

Art. 6. 1. Inwalidą wojennym jest żołnierz, który został zaliczony do jednej z *grup inwalidów*²⁾ wskutek *inwalidztwa*³⁾ powstałego w związku z działaniami wojennymi lub mającymi charakter wojennych w czasie:

- 1) pełnienia w okresie wojny 1939–1945 służby w Wojsku Polskim, w polskich formacjach wojskowych przy armiach sojusznicznych oraz w oddziałach ruchu podziemnego lub partyzanckiego prowadzących na obszarze Państwa Polskiego walkę z hitlerowskim okupantem;
- 2) uczestniczenia w walkach z oddziałami Ukraińskiej Powstańczej Armii oraz grupami Wehrwolfu.

2. Za inwalidę wojennego uważa się również żołnierza mającego obywatelstwo polskie, który został zaliczony do jednej z *grup inwalidów*²⁾ wskutek *inwalidztwa*³⁾ powstałego w związku z działaniami wojennymi lub mającymi charakter wojennych w czasie pełnienia w okresie wojny 1939–1945 służby w Armii Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich oraz w innych armiach sojusznicznych, a także w oddziałach antyfaszystowskiego ruchu podziemnego lub partyzanckiego działających na obszarze innych państw.

Art. 7. Za *inwalidztwo*³⁾ powstałe w związku z działaniami wojennymi lub mającymi charakter wojennych uważa się *inwalidztwo*³⁾ będące następstwem zranień, kontuzji i innych obrażeń lub chorób doznanych:

- 1) w walce z wrogiem;
- 2) na froncie lub w związku z pobytem na froncie;

²⁾ Obecnie całkowita niezdolność do pracy oraz niezdolność do samodzielnej egzystencji albo całkowita niezdolność do pracy albo częściowa niezdolność do pracy, na podstawie art. 10 pkt 2 lit. a–c ustawy, o której mowa w odnośniku 1.

³⁾ Obecnie całkowita lub częściowa niezdolność do pracy, na podstawie art. 10 pkt 1 ustawy, o której mowa w odnośniku 1.

- 3) wskutek wypadku pozostającego w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej w czasie określonym w art. 6;
- 4) w związku z pobytem w niewoli lub w obozie dla internowanych;
- 5) w związku z udziałem w ruchu podziemnym lub partyzanckim oraz z pobytem w niewoli, w obozach koncentracyjnych lub w więzieniach za udział w tym ruchu.

Art. 8. Za inwalidę wojennego uważa się również osobę mającą obywatelstwo polskie, która została zaliczona do jednej z *grup inwalidów*²⁾ z tytułu *inwalidztwa*³⁾ będącego następstwem zranień lub kontuzji doznanych w związku z:

- 1) pełnieniem służby w wojskowych oddziałach ludowych w czasie wojny domowej w Hiszpanii lub w okresie internowania w następstwie tej służby;
- 2) udziałem w obronie Poczty Gdańskiej we wrześniu 1939 r. i w walkach o Cytadelę Poznańską w lutym 1945 r.;
- 3) uczestniczeniem w konwojach w okresie wojny 1939–1945 w charakterze członka załóg handlowych statków morskich;
- 4) udziałem w Powstaniu Wielkopolskim oraz Powstaniach Śląskich;
- 5) rozminowywaniem kraju w czasie pełnienia służby w Siłach Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej po zakończeniu wojny 1939–1945.

Art. 9. *Renta inwalidzka*¹⁾ przysługuje żołnierzowi, który został zaliczony do jednej z *grup inwalidów*²⁾ wskutek *inwalidztwa*³⁾ powstałego w związku z działaniami wojennymi lub mającymi charakter wojennych, choćby nawet *inwalidztwo*³⁾ to powstało po zwolnieniu ze służby wojskowej.

Art. 10. *Renta inwalidzka*¹⁾ dla inwalidy wojennego wynosi:

- 1) 100% podstawy jej wymiaru – dla inwalidów *I*⁴⁾ i *II*⁵⁾ grupy;
- 2) 75% podstawy jej wymiaru – dla inwalidów *III* grupy⁶⁾.

Art. 11. 1. Podstawę wymiaru renty inwalidzkiej stanowi kwota 2851,27 zł.

⁴⁾ Obecnie całkowita niezdolność do pracy oraz niezdolność do samodzielnej egzystencji, na podstawie art. 10 pkt 2 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 1.

⁵⁾ Obecnie całkowita niezdolność do pracy, na podstawie art. 10 pkt 2 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 1.

⁶⁾ Obecnie częściowa niezdolność do pracy, na podstawie art. 10 pkt 2 lit. c ustawy, o której mowa w odnośniku 1.

2. Waloryzacji podstawy wymiaru *renty inwalidzkiej*¹⁾ dokonuje się na zasadach i w terminach przewidzianych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

3. Podwyższenia podstawy wymiaru *renty inwalidzkiej*¹⁾ dokonuje się z urzędu, a w przypadku gdy prawo do świadczenia zostało zawieszone – na wniosek osoby zainteresowanej albo przy wznowieniu wypłaty świadczenia.

Art. 12. 1. Do *renty inwalidzkiej*¹⁾ przysługuje dodatek pielęgnacyjny z tytułu zaliczenia do *I grupy inwalidów*⁴⁾ lub ukończenia 75 lat.

2. Dodatek, o którym mowa w ust. 1, przysługuje w wysokości i na zasadach określonych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z tym że dodatek pielęgnacyjny z tytułu zaliczenia do *I grupy inwalidów*⁴⁾ przysługuje w wysokości zwiększonej o 50%.

Art. 12a. 1. Do *renty inwalidzkiej*¹⁾ przysługuje dodatek pieniężny w wysokości 850 zł.

2. Waloryzacji dodatku, o którym mowa w ust. 1, dokonuje się na zasadach i w terminach przewidzianych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 13. (uchylony)

Art. 14. Inwalidzie wojennemu, wymagającemu leczenia sanatoryjnego, przysługuje prawo do skierowania na pobyt w sanatorium co najmniej raz na 3 lata niezależnie od przysługującego mu z tytułu zatrudnienia urlopu wypoczynkowego.

Art. 15. 1. Inwalida wojenny może być poddany specjalnemu leczeniu, przeszkoleniu oraz usprawnieniu w ośrodkach rehabilitacji w celu całkowitego lub częściowego przywrócenia zdolności do pracy albo zapobieżenia pogorszeniu stanu zdrowia.

2. W zakresie specjalnego leczenia, przeszkolenia oraz usprawnienia stosuje się odpowiednio przepisy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 16. 1. Inwalidzie wojennemu przysługuje prawo do ulgi 100% przy przejazdach tramwajami i autobusami

(trolejbusami) komunikacji miejskiej, bez względu na miejsce zamieszkania.

2. Uprawnienie, o którym mowa w ust. 1, przysługuje także przewodnikowi towarzyszącemu inwalidzie wojennemu zaliczonemu do *I grupy inwalidzkiej*⁴⁾.

3. Inwalidzie wojennemu przysługuje prawo do ulgi w wysokości 37% w komunikacji krajowej przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego w 1 i 2 klasie pociągów i autobusowego w komunikacji zwykłej, przyspieszonej i pospiesznej – na podstawie biletów jednorazowych, z zastrzeżeniem ust. 4.

4. Inwalidzie wojennemu zaliczonemu do *I grupy inwalidów*⁴⁾ przysługuje prawo do ulgi w wysokości 78% w komunikacji krajowej przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego w 1 i 2 klasie pociągów osobowych i pospiesznych i autobusowego w komunikacji zwykłej, przyspieszonej i pospiesznej – na podstawie biletów jednorazowych.

5. Do ulgi w wysokości 95% w komunikacji krajowej przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego w 1 i 2 klasie pociągów i autobusowego w komunikacji zwykłej, przyspieszonej i pospiesznej jest uprawniony przewodnik lub opiekun towarzyszący w podróży inwalidzie wojennemu zaliczonemu do *I grupy inwalidów*⁴⁾ – na podstawie biletów jednorazowych.

6. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje dokumentów poświadczających uprawnienia do korzystania z ulgowych przejazdów, o których mowa w ust. 3–5.

Art. 17. (uchylony)

Art. 18. 1. Inwalidzie wojennemu zapewnia się pracę odpowiadającą jego sprawności fizycznej i kwalifikacjom zawodowym.

2. Starosta na wniosek inwalidy wojennego kieruje go do pracy. Pracodawca, do którego inwalida został skierowany, jest obowiązany zatrudnić go stosownie do sprawności fizycznej i kwalifikacji zawodowych.

3. Rozwiązanie z inwalidą wojennym stosunku pracy przez pracodawcę może być dokonane tylko po uzyskaniu pisemnej zgody starosty:

- 1) bez wypowiedzenia – z przyczyn określonych w przepisach dotyczących rozwiązywania umów o pracę bez wypowiedzenia;
- 2) za wypowiedzeniem – tylko z ważnych przyczyn zawinionych przez inwalidę albo gdy następuje likwidacja pracodawcy.

4. Zgoda, o której mowa w ust. 3, nie jest wymagana do rozwiązania stosunku pracy z inwalidą wojennym:

- 1) zatrudnionym na podstawie powołania;
- 2) który spełnia warunki do uzyskania emerytury.

Art. 19. Inwalidzie wojennemu pozostającemu w zatrudnieniu zwiększa się przysługujący mu urlop wypoczynkowy o 10 dni roboczych. Zwiększenie to nie przysługuje jednak inwalidzie korzystającemu z urlopu w wymiarze przekraczającym 26 dni roboczych w ciągu roku.

Art. 20. 1. Inwalidzie wojennemu zalicza się czas jego służby wojskowej oraz okresy pobytu w niewoli i w obozach dla internowanych, w obozach koncentracyjnych lub w więzieniach w związku z udziałem w ruchu podziemnym lub partyzanckim w czasie od dnia 1 września 1939 r. do dnia 9 maja 1945 r. do okresów zatrudnienia, od których zależy przyznanie lub wysokość wszelkich świadczeń przysługujących pracownikom od pracodawcy.

2. Do okresów zatrudnienia, od których zależy przyznanie lub wysokość wszelkich świadczeń przysługujących pracownikom od pracodawcy, zalicza się również okresy służby i działalności, o których mowa w art. 8.

3. Okresy, o których mowa w ust. 1 i 2, zalicza się w wymiarze podwójnym do okresu zatrudnienia, od którego zależy przyznanie emerytury lub renty.

Art. 21. 1. Inwalida wojenny, który ma wymagany do uzyskania emerytury okres zatrudnienia, może na swój wniosek przejść na emeryturę po osiągnięciu wieku:

- 1) 50 lat przez kobietę i 55 lat przez mężczyznę, jeżeli został zaliczony do *I*⁴⁾ lub *II*⁵⁾ grupy inwalidów, albo
- 2) 55 lat przez kobietę i 60 lat przez mężczyznę, jeżeli został zaliczony do *III* grupy inwalidów⁶⁾.

2. Przepisy ust. 1 stosuje się odpowiednio również do inwalidy nabywającego prawo do emerytury z innego tytułu niż zatrudnienie.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się do osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r.

Art. 22. 1. Inwalida wojenny wymagający szczególnej opieki korzysta z pierwszeństwa w umieszczeniu, na jego wniosek, w domu kombatanta lub w domu pomocy społecznej. Na pokrycie kosztów utrzymania w tych domach można

dokonywać potrąceń z renty według zasad określonych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

2. Potrąceń na pokrycie kosztów utrzymania, o których mowa w ust. 1, można dokonywać również w razie pobytu powyżej 1 roku w podmiotach leczniczych w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej w związku z udzielaniem świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

3. Szczegółowe zasady dokonywania potrąceń, o których mowa w ust. 2, określa w drodze rozporządzenia minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia, uwzględniając stan rodzinny osób pobierających renty.

Art. 23. (uchylony)

Art. 23a. Inwalidzie wojennemu przysługuje zwolnienie z opłat abonamentowych za używanie odbiorników radiowych i telewizyjnych.

Art. 23b. 1. Inwalidzie wojennemu zaliczonemu do *I*⁴⁾ i *II*⁵⁾ grupy inwalidów przysługuje refundacja w wysokości 50% opłaconej składki na obowiązkowe ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych lub na dobrowolne ubezpieczenie, o którym mowa w dziale II w grupie 3 załącznika do ustawy z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz. U. z 2020 r. poz. 895 i 1180), z tym że jeżeli suma ubezpieczenia przekracza równowartość 6000 euro przeliczonych na złote według kursu średniego euro ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski z dnia opłacania składki, refundacja przysługuje od części opłaconej składki ustalonej w takiej proporcji, w jakiej kwota stanowiąca równowartość 6000 euro pozostaje do rzeczywistej sumy ubezpieczenia.

2. Refundacja przysługuje w odniesieniu do jednego pojazdu samochodowego będącego własnością inwalidy wojennego i niesłużącego do zarobkowego przewozu.

3. Refundacja przysługuje inwalidzie wojennemu, jeżeli nie korzysta z refundacji lub ulgi na podstawie innych przepisów.

4. Wypłaty kwoty refundacji, o której mowa w ust. 1, dokonuje, na wniosek uprawnionego do refundacji, organ rentowy wypłacający rentę, a w przypadku gdy prawo do renty uległo zawieszeniu – organ rentowy, który ustalił prawo do renty, po okazaniu oryginału umowy ubezpieczenia i udokumentowaniu opłacenia składki.

5. Kwota refundacji, o której mowa w ust. 1, jest wypłacana przez organy rentowe ze środków będących w dyspozycji tych organów i finansowana z budżetu państwa.

6. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, tryb postępowania przy przyznawaniu i wypłacaniu refundacji, w szczególności terminy rozpatrywania wniosków, sposób postępowania w przypadku uzyskania przez inwalidę wojennego zwrotu składki od ubezpieczyciela oraz sposób postępowania w przypadku, gdy w danym roku kalendarzowym przedmiotem ubezpieczenia jest więcej niż jeden pojazd samochodowy, kierując się koniecznością zapewnienia sprawności postępowania przy rozpatrywaniu wniosków o refundację.

Art. 23c. 1. Dokumentem potwierdzającym prawo do korzystania z uprawnień, o których mowa w ustawie, jest książka inwalidy wojennego (wojskowego) wystawiona przez organ rentowy.

2. Książka inwalidy wojennego (wojskowego), o której mowa w ust. 1, podlega z dniem śmierci inwalidy wojennego (wojskowego) anulowaniu przez organ rentowy.

3. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, tryb wydawania i anulowania książek inwalidy wojennego (wojskowego), dokumenty wymagane do wydania książek inwalidy wojennego (wojskowego) oraz wzór książki inwalidy wojennego (wojskowego), kierując się koniecznością zapewnienia sprawności postępowania przy wydawaniu książek inwalidów wojennych (wojskowych).

Rozdział 3

Uprawnienia rodzin poległych żołnierzy i zmarłych inwalidów wojennych

Art. 24. 1. Świadczenia określone w niniejszym rozdziale przysługują uprawnionym członkom rodziny pozostałym po:

- 1) żołnierzach formacji wymienionych w art. 6, którzy polegli w walce z wrogiem lub zmarli wskutek następstw zranień, kontuzji i innych obrażeń lub chorób doznanych w okolicznościach określonych w art. 7;
- 2) osobach, które poległy w okolicznościach określonych w art. 8 lub zmarłych wskutek następstw zranień i kontuzji doznanych w tych okolicznościach;
- 3) zmarłych inwalidach wojennych.

2. Za członków rodziny uprawnionych do świadczeń uważa się:

- 1) małżonka, który:
 - a) osiągnął wiek: kobieta 50 lat, mężczyzna 65 lat albo
 - b) jest *inwalidą*⁷⁾, albo
 - c) wychowuje co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa uprawnione do renty rodzinnej po poległym – zmarłym, które nie osiągnęło 16 lat, a jeżeli kształci się w szkole – 18 lat życia, lub sprawuje pieczę nad dzieckiem zaliczonym do I⁴⁾ lub II⁵⁾ grupy *inwalidów*;
- 2) dzieci, wnuki i rodzeństwo, jeżeli spełniają warunki do uzyskania renty rodzinnej, określone w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;
- 3) rodziców, którzy pozostawali na utrzymaniu:
 - a) żołnierza, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, w chwili jego powołania do służby wojskowej,
 - b) osoby, o której mowa w ust. 1 pkt 2 i 3, w chwili jej śmierci lub bezpośrednio przed podjęciem działalności, o której mowa w art. 8.

Art. 25. 1. Uprawnionym członkom rodziny przysługuje renta rodzinna w wysokości:

- 1) 70% podstawy wymiaru dla jednej osoby;
- 2) 75% podstawy wymiaru dla dwóch osób;
- 3) 85% podstawy wymiaru dla trzech i więcej osób.

2. Podstawę wymiaru renty rodzinnej stanowi kwota ustalona w myśl art. 11, z tym że za podstawę wymiaru renty rodzinnej po zmarłym inwalidzie wojennym przyjmuje się kwotę, która stanowiłaby podstawę wymiaru renty dla tego inwalidy.

3. (uchylony)

Art. 26. (uchylony)

Art. 27. Do rent rodzinnych przysługują dodatki dla sierot zupełnych, dodatek pielęgnacyjny z tytułu zaliczenia do I grupy *inwalidów*⁴⁾ lub ukończenia 75 lat życia w wysokości i na zasadach określonych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

⁷⁾ Obecnie osoba niezdolna do pracy, na podstawie art. 10 pkt 2 lit. d ustawy, o której mowa w odnośniku 1.

Art. 28. Osobie pobierającej rentę rodzinną przysługuje prawo do bezpłatnych świadczeń leczniczych, przedmiotów ortopedycznych, protez, środków pomocniczych, leków i środków opatrunkowych oraz do świadczeń położniczych w zakresie i na warunkach określonych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 29. Osobom pobierającym rentę rodzinną przysługuje pierwszeństwo w umieszczaniu dzieci w żłobkach, domach dziecka oraz przedszkolach.

Rozdział 4

Uprawnienia inwalidów wojskowych

Art. 30. 1. Inwalidą wojskowym jest żołnierz niezawodowy Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, który został zaliczony do jednej z grup *inwalidów*²⁾ wskutek *inwalidztwa*³⁾ powstałego:

- 1) w czasie odbywania czynnej służby wojskowej w okresie pokoju, z wyjątkiem terytorialnej służby wojskowej pełnionej dyspozycyjnie;
- 2) w ciągu 3 lat od zwolnienia z tej służby, jeżeli *inwalidztwo*³⁾ to jest następstwem chorób powstałych lub urazów doznanych w czasie odbywania służby wojskowej.

2. Nie uważa się za inwalidę wojskowego żołnierza zwolnionego z czynnej służby wojskowej podczas pierwszych 6 tygodni jej odbywania z powodu choroby, która powstała niewątpliwie przed stawieniem się żołnierza do służby wojskowej i nie uległa pogorszeniu wskutek tej służby.

Art. 31. W zależności od przyczyny powstania *inwalidztwa*³⁾ może pozostawać w związku ze służbą wojskową albo bez związku z tą służbą.

Art. 32. 1. Za *inwalidztwo*³⁾ pozostające w związku ze służbą wojskową uważa się *inwalidztwo*³⁾, które powstało na skutek:

- 1) wypadku pozostającego w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej w rozumieniu przepisów o świadczeniach odszkodowawczych przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą wojskową;
- 2) chorób zakaźnych panujących w miejscu służbowego pobytu żołnierza;
- 3) chorób powstałych w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej;

- 4) istotnego pogorszenia stanów chorobowych w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej.

2. Minister Obrony Narodowej, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego oraz ministrem właściwym do spraw zdrowia, określi, w drodze rozporządzenia, wykazy chorób i stanów chorobowych, o których mowa w ust. 1 pkt 3 i 4, określając w szczególności rodzaj schorzenia i jego związek ze służbą wojskową.

Art. 33. *Inwalidztwo*³⁾ nie pozostaje w związku ze służbą wojskową, jeżeli:

- 1) powstało z innych przyczyn niż określone w art. 32;
- 2) jest następstwem wypadku lub choroby, których wyłączną przyczyną było udowodnione przez jednostkę wojskową umyślne lub rażąco niedbałe działanie albo zaniedbanie żołnierza naruszające obowiązujące przepisy lub rozkazy, jeżeli jego przełożeni zapewnili warunki odpowiadające tym przepisom i sprawowali we właściwy sposób nadzór nad ich przestrzeganiem, a żołnierz posiadał potrzebne umiejętności do wykonywania określonych czynności i był należycie przeszkolony w zakresie znajomości tych przepisów;
- 3) jest następstwem wypadku, do którego w znacznym stopniu przyczynił się sam żołnierz będąc w stanie nietrzeźwym;
- 4) zranienie, kontuzja i inne obrażenia lub choroba zostały spowodowane przez żołnierza rozmyślnie.

Art. 34. Żołnierzami niezawodowymi w rozumieniu art. 30 są żołnierze:

- 1) odbywający zasadniczą służbę wojskową;
- 2) odbywający przeszkolenie wojskowe;
- 3) pełniący służbę przygotowawczą;
- 4) pełniący służbę kandydacką;
- 5) odbywający ćwiczenia wojskowe;
- 6) pełniący okresową służbę wojskową;
- 7) pełniący służbę wojskową w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny.

Art. 35. 1. *Renta inwalidzka*¹⁾ przysługuje żołnierzowi, o którym mowa w art. 30 ust. 1.

2. Prawo do *renty inwalidzkiej*¹⁾ powstaje po zwolnieniu żołnierza ze służby wojskowej. W przypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie może być na

wniosek komendanta szpitala wojskowego, w którym żołnierz przebywa na leczeniu, przyznane żołnierzowi prawo do renty jeszcze przed zwolnieniem go ze służby.

3. *Renta inwalidzka*¹⁾ przysługuje również żołnierzowi zwolnionemu z czynnej służby wojskowej z powodu czasowej niezdolności do służby, jeżeli żołnierz ten nie ma prawa do zasiłku chorobowego. Renta ta przysługuje przez czas trwania niezdolności do wykonywania zatrudnienia. Na czas ten zalicza się żołnierza do jednej z grup inwalidów²⁾.

Art. 36. *Renta inwalidzka*¹⁾ dla inwalidy wojskowego wynosi miesięcznie:

<i>Inwalidztwo</i> ³⁾ powstałe	Procent podstawy wymiaru w razie zaliczenia do:	
	<i>I</i> ⁴⁾ i <i>II</i> ⁵⁾ grupy inwalidów	<i>III</i> grupy inwalidów ⁶⁾
w związku ze służbą wojskową	100	75
bez związku ze służbą wojskową	80	60

Art. 37. Podstawę wymiaru *renty inwalidzkiej*¹⁾ ustala się w myśl art. 11.

Art. 38. 1. Do *renty inwalidzkiej*¹⁾ przysługuje dodatek pielęgnacyjny – z tytułu zaliczenia do *I* grupy inwalidów⁴⁾ lub ukończenia 75 lat życia.

2. Dodatek, o którym mowa w ust. 1, przysługuje w wysokości i na zasadach określonych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 39. (uchylony)

Art. 40. Prawo do renty inwalidy wojskowego, którego niezdolność do pracy nie pozostaje w związku ze służbą wojskową, ulega zawieszeniu lub wysokość tej renty ulega zmniejszeniu na zasadach określonych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 41. Inwalidom wojskowym przysługują uprawnienia określone w art. 13–18 oraz 21–23c.

Art. 42. 1. Zaopatrzenie przewidziane dla inwalidów wojskowych przysługuje również:

- 1) małoletnim kandydatom na żołnierzy zawodowych kształconym w szkołach i orkiestrach wojskowych, którzy stali się inwalidami w czasie odbywania tej nauki lub w ciągu 3 lat po zwolnieniu ze szkoły (orkiestry), jeżeli *inwalidztwo*³⁾ pozostaje w związku z nauką w tej szkole (orkiestrze);
- 2) studentom szkół wyższych odbywającym zajęcia wojskowe w studium wojskowym szkoły wyższej, którzy wskutek choroby lub kalectwa nabytego w związku z odbywaniem tych zajęć stali się inwalidami w czasie odbywania zajęć lub w ciągu 3 lat od ich ukończenia lub zwolnienia od obowiązku ich odbywania;
- 3) osobom powołanym do odbycia czynnej służby wojskowej oraz osobom zwolnionym z tej służby, które w związku z wypadkiem powstałym bez ich winy w drodze z miejsca zamieszkania do jednostki wojskowej lub z powrotem stały się inwalidami bezpośrednio wskutek wypadku lub najpóźniej w ciągu 3 lat od wypadku.

2. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej może w drodze rozporządzenia przyznać prawo do zaopatrzenia przewidzianego dla inwalidów wojskowych również innym osobom niż wymienione w ust. 1, jeżeli obowiązki lub zadania wykonywane przez te osoby wynikają z przepisów o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej lub określone są przepisami szczególnymi, a zakres i charakter tych obowiązków uzasadnia traktowanie osób wykonujących te obowiązki na równi z żołnierzami.

Rozdział 5

Uprawnienia rodzin zmarłych żołnierzy i inwalidów wojskowych

Art. 43. 1. Świadczenia określone w niniejszym rozdziale przysługują członkom rodziny:

- 1) żołnierza, który zmarł:
 - a) w czasie odbywania czynnej służby wojskowej lub
 - b) w ciągu 3 lat od zwolnienia ze służby wojskowej, jeżeli śmierć nastąpiła wskutek chorób powstałych lub urazów doznanych w czasie odbywania służby wojskowej;
- 2) inwalidy wojskowego uprawnionego w chwili śmierci do *renty inwalidzkiej*¹⁾.

2. Świadczenia przysługują również członkom rodziny żołnierza, który zaginął w czasie pełnienia służby wojskowej. Prawo do tych świadczeń wygasa z upływem terminu, w którym najwcześniej mogło nastąpić uznanie żołnierza za zmarłego.

3. Za pozostającą w związku ze służbą wojskową uważa się śmierć, która nastąpiła wskutek przyczyn wymienionych w art. 32.

4. Przepisy ust. 1–3 stosuje się odpowiednio do członków rodzin osób wymienionych w art. 42.

Art. 44. 1. Członkami rodziny uprawnionymi do świadczeń są: dzieci, wnuki, rodzeństwo, małżonek i rodzice, jeżeli spełniają warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej w myśl przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. W razie śmierci albo zaginięcia żołnierza w czasie wykonywania zadań służbowych poza granicami państwa, związanych z realizacją celów, o których mowa w art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa (Dz. U. z 2014 r. poz. 1510 oraz z 2019 r. poz. 1726), albo jeżeli śmierć żołnierza pozostająca w związku ze służbą jest następstwem czynu karalnego, renta rodzinna przysługuje małżonkowi bez względu na wiek i stan zdrowia.

3. W razie śmierci żołnierza w ciągu 3 lat po zwolnieniu ze służby wojskowej, jeżeli śmierć nastąpiła wskutek chorób powstałych lub urazów doznanych w czasie wykonywania zadań służbowych poza granicami państwa, związanych z realizacją celów, o których mowa w art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa, albo jeżeli śmierć żołnierza zwolnionego ze służby wojskowej pozostająca w związku ze służbą jest następstwem chorób powstałych lub urazów doznanych w wyniku czynu karalnego, renta rodzinna przysługuje małżonkowi bez względu na wiek i stan zdrowia.

Art. 45. 1. Uprawnionym członkom rodziny przysługuje renta rodzinna, która wynosi miesięcznie:

Liczba członków rodziny uprawnionych do renty	Procent podstawy wymiaru w razie śmierci	
	w związku ze służbą wojskową	bez związku ze służbą wojskową

jedna osoba	70	60
dwie osoby	75	65
trzy i więcej osób	85	75

1a. W razie śmierci albo zaginięcia żołnierza w przypadkach, o których mowa w art. 44 ust. 2 i 3, renta rodzinna

wynosi miesięcznie 100% podstawy wymiaru.

2. W przypadkach, o których mowa w art. 43 ust. 2, renta rodzinna przysługuje w wysokości przewidzianej dla rodziny po żołnierzu zmarłym.

Art. 46. Podstawę wymiaru renty rodzinnej stanowi kwota ustalona w myśl art. 11, z tym że za podstawę wymiaru renty rodzinnej po zmarłym inwalidzie wojskowym przyjmuje się kwotę, która stanowiłaby podstawę wymiaru renty

dla tego inwalidy.

Art. 47. (uchylony)

Art. 48. Do rent rodzinnych przysługują dodatki przewidziane w art. 27 na zasadach określonych w tym przepisie.

Art. 49. Prawo do renty rodzinnej przysługującej po żołnierzu, którego śmierć nie pozostaje w związku ze służbą wojskową, ulega zawieszeniu lub wysokość tej renty ulega zmniejszeniu na zasadach określonych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 50. Osoby pobierające renty rodzinne mają również prawo do świadczeń określonych w art. 28 i 29.

Art. 50a. 1. Dziecku, które pobiera rentę rodzinną z przyczyn określonych w art. 43 ust. 1, Minister Obrony Narodowej przyznaje pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki.

2. Pomoc, o której mowa w ust. 1, przysługuje dzieciom do ukończenia nauki w szkole, jeżeli ukończyły 16 rok

życia, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia.

3. Wydatki z tytułu pomocy, o której mowa w ust. 1, są pokrywane z budżetu państwa z części, której dysponentem jest Minister Obrony Narodowej.

4. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki, wysokość i tryb przyznawania pomocy, o której mowa w ust. 1,

uwzględniając dokumenty stanowiące podstawę do jej przyznania, tryb postępowania i właściwość organu realizującego wypłatę pomocy oraz sposób i terminy wypłaty pomocy.

Rozdział 6

Przepisy wspólne

Art. 51. 1. Prawo do świadczeń powstaje z dniem spełnienia się wszystkich warunków wymaganych przez ustawę do uzyskania tego prawa.

2. Prawo do świadczeń ustaje:

- 1) gdy odpadnie którykolwiek z warunków wymaganych do uzyskania świadczeń;
- 2) gdy osoba pobierająca świadczenia uzależnione od *inwalidztwa*³⁾ mimo wezwania organu rentowego nie poddała się badaniu lekarskiemu bez uzasadnionej przyczyny;
- 3) ze śmiercią osoby uprawnionej.

Art. 52. W razie ustania prawa do *renty inwalidzkiej*¹⁾ z powodu braku *inwalidztwa*³⁾ prawo do tej renty powstaje ponownie, jeżeli ponowne *inwalidztwo*³⁾ powstało wskutek pogorszenia się stanu zdrowia w związku z kalectwem lub chorobą, które uzasadniały poprzednio prawo do renty.

Art. 53. Prawa do świadczeń nie nabywa, a nabyte traci osoba, która wywołała przestępstwem umyślnym okoliczności uzasadniające powstanie prawa do świadczeń lub ich zwiększenie.

Art. 54. 1. Inwalidzie wojennemu i wojskowemu, którego *inwalidztwo*³⁾ powstało w związku ze służbą wojskową, pobierającemu *rentę inwalidzką*¹⁾ obliczoną od podstawy wymiaru określonej w art. 11, który nabył prawo do emerytury, wypłaca się w zależności od jego wyboru:

- 1) *rentę inwalidzką*¹⁾ powiększoną o połowę emerytury albo
- 2) emeryturę powiększoną o połowę *renty inwalidzkiej*¹⁾.

1a. Kwota połowy emerytury, o której mowa w ust. 1 pkt 1, obejmuje połowę łącznej kwoty emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i emerytury kapitałowej wypłacanej na podstawie odrębnych przepisów oraz nie może być niższa niż kwota należnej emerytury kapitałowej, przy czym emerytura kapitałowa wypłacana jest w pełnej wysokości.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do inwalidy wojennego, który nabył prawo do *renty inwalidzkiej*¹⁾ za gospodarstwo rolne przekazane następcy lub państwu.

2a. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do osoby pobierającej uposażenie w stanie spoczynku przyznane ze względu na wiek.

3. W przypadkach niewymienionych w ust. 1 i 2 osobie uprawnionej do *renty inwalidzkiej*¹⁾ lub renty rodzinnej na podstawie niniejszej ustawy oraz do innych świadczeń o charakterze rentowym wypłaca się jedno świadczenie – wyższe lub przez nią wybrane.

3a. Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio do osoby pobierającej uposażenie w stanie spoczynku przyznane z powodu choroby lub utraty sił albo uposażenie rodzinne.

4. Inwalida, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, ust. 2, 2a oraz w ust. 3 i 3a, zachowuje prawo do dodatku pielęgnacyjnego oraz innych uprawnień, które przysługiwałyby mu z tytułu *renty inwalidzkiej*¹⁾.

Art. 55. (uchylony)

Art. 56. 1. Świadczenia przyznaje się na wniosek osoby uprawnionej.

2. Prawo do świadczeń ustala organ rentowy w formie decyzji.

3. Od decyzji organu rentowego przysługują osobie zainteresowanej środki prawne przewidziane w odrębnych przepisach.

4. Do postępowania w sprawie ustalania prawa do świadczeń i wypłaty świadczeń stosuje się przepisy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Przewidziane w tych przepisach obowiązki zakładów pracy ciążyą na właściwych jednostkach wojskowych w zakresie określonym przez Ministra Obrony Narodowej w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego.

Art. 57. 1. Związek zranień, kontuzji i innych obrażeń lub chorób z działaniami wojennymi lub mającymi charakter wojennych albo ze służbą wojskową oraz związek śmierci żołnierza z tymi działaniami lub tą służbą ustala wojskowa komisja lekarska. Wojskowa komisja lekarska ustala również związek śmierci ze służbą wojskową żołnierza zwolnionego ze służby, jeżeli śmierć nastąpiła w podmiocie leczniczym, którego podmiotem tworzącym jest Minister Obrony Narodowej. Związek zranień i kontuzji z działaniami wymienionymi w art. 8 ustala wojskowa komisja lekarska.

2. Niezdolność do pracy, datę jej powstania, związek niezdolności do pracy z działaniami wojennymi lub mającymi charakter wojennych albo ze służbą wojskową, związek śmierci ze służbą wojskową żołnierza zwolnionego ze służby, który zmarł poza podmiotem, o którym mowa w ust. 1, oraz związek śmierci inwalidy ze służbą wojskową ustala lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub komisja lekarska Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na podstawie orzeczenia wojskowej komisji lekarskiej.

Art. 58. W razie śmierci osoby pobierającej *rentę inwalidzką*¹⁾ lub członka jej rodziny albo osoby pobierającej rentę rodzinną przysługuje zasiłek pogrzebowy w wysokości i na warunkach określonych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 58a. 1. Na wniosek inwalidy wojennego i wojskowego, zamieszkałych za granicą w państwie członkowskim Unii Europejskiej, państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) lub w państwie, z którym Rzeczpospolitą Polską łączy umowa międzynarodowa w dziedzinie ubezpieczeń społecznych przewidująca transfer emerytur lub rent, *rentę inwalidzką*¹⁾, dodatek pielęgnacyjny lub dodatek pieniężny do renty inwalidzkiej, wypłaca się z emeryturą, uposażeniem w stanie spoczynku lub innymi świadczeniami, w państwie zamieszkania, na rachunek bankowy tej osoby za granicą lub w innej formie wskazanej przez organ emerytalny lub rentowy, w terminach i trybie ustalonym przez ten organ. Wypłata dokonywana jest w walucie wymienialnej.

2. Przepis ust. 1 stosuje się również do inwalidów wojennych i wojskowych zamieszkałych za granicą w państwie, z którym Rzeczypospolitej Polskiej nie łączy umowa międzynarodowa w dziedzinie ubezpieczeń społecznych przewidująca transfer emerytur i rent.

Rozdział 7

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 59. 1. *Renty inwalidzkie*¹⁾ przewidziane w ustawie dla inwalidów wojennych przysługują również osobom zaliczonym do jednej z *grup inwalidów*²⁾ wskutek *inwalidztwa*³⁾ powstałego w związku z działaniami wojennymi lub mającymi charakter wojennych w okolicznościach innych niż określone w art. 6, jeżeli osoby te

były uznane za inwalidów wojennych w myśl przepisów obowiązujących przed wejściem w życie ustawy.

2. Jeżeli osoba, o której mowa w ust. 1, uprawniona jest z tytułu *inwalidztwa*³⁾ do świadczeń o charakterze rentowym z instytucji zagranicznej, rentę przysługującą na podstawie niniejszej ustawy zmniejsza się o 25% renty miesięcznie, niezależnie od zmniejszenia wynikającego z przepisów o zbiegu uprawnień rentowych.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do rent rodzinnych.

4. Osobom, o których mowa w ust. 1 i 2, przysługują uprawnienia określone w art. 12, 13, 15, 16, 18 i 21–23c, a osobom, o których mowa w ust. 3, określone w art. 27 i 28.

Art. 60. 1. Świadczenia przewidziane w ustawie dla inwalidów wojskowych przysługują również osobom zaliczonym do jednej z *grup inwalidów*²⁾ na skutek *inwalidztwa*³⁾ powstałego w czasie czynnej służby wojskowej w formacjach innych niż określone w art. 30, jeżeli osoby te uznane były za inwalidów wojskowych w myśl przepisów obowiązujących przed wejściem w życie ustawy.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do rent rodzinnych.

Art. 61. 1. Inwalidzi i wdowy, którzy w myśl przepisów obowiązujących przed wejściem w życie ustawy mieli prawo do świadczeń w naturze mimo braku uprawnień do świadczeń pieniężnych, prawo to nadal zachowują.

2. Inwalidom uznanym w myśl przepisów obowiązujących przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy za inwalidów wojennych z tytułu utraty zdolności zarobkowej od 25 do 44%, pozostającej w związku ze służbą w Wojsku Polskim lub w armiach sojusznicznych, przyznaje się, w razie zaliczenia do *I*⁴⁾ lub *II*⁵⁾ *grupy inwalidów* z powodu *inwalidztwa*³⁾ niepozostającego w związku z działaniami wojennymi lub mającymi charakter wojennych, *rentę inwalidzką*¹⁾ w wysokości przewidzianej dla *III grupy inwalidów*⁶⁾ wojennych.

Art. 62. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia:

- 1) podwyższać renty i dodatki do rent;
- 2) podwyższać podstawę wymiaru rent, określoną w art. 11 ust. 1 oraz w art. 25 ust. 2 *pkt 1*;
- 3) zmieniać wysokość kwot, o których mowa w art. 37 *ust. 5*, art. 46 *ust. 2* i art. 59 *ust. 2* i 3.

Art. 63. Przewidziane w ustawie uprawnienia Ministra Obrony Narodowej przysługują ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych w stosunku do żołnierzy pełniących służbę w podległych mu jednostkach.

Art. 64. W sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się odpowiednio: art. 12–14, 70, 74, 83, 88–93, 102, art. 103 ust. 3, art. 107, 107a, 114 i 126–144 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 53, 252, 568, 1222 i 1578).